

af min dagbog fra **ASTA NIELSEN**-filmen

»At være med i en intrige gjorde storher-
tuginden tredive år yngre«.

Karen Blixen i »Ehregard«.

December 65:

Ringer en eftermiddag til Asta Nielsen. Får pludselig lyst til at lave et interview med vores store, men glemte filmskuespillerinde. Asta Nielsen i telefonen: »Jeg giver ALDRIG interviews.« Jeg forsøger at overtale hende, lover hende, at hun må læse interviewet igennem, så det bliver, som hun selv vil. Asta Nielsen: »Jeg sagde NEJ!«

Marts 66:

Møder Asta Nielsen til en privat middag. Spørger hende, om hun kan huske min telefonopringning. Det kan hun ikke. Der er så mange journalister, der ringer, siger hun, men hun bryder sig ikke om journalister. Hun vil leve i fred. Asta Nielsen er i godt humør, strålende oplagt fortæller hun anekdoter fra sin karriere. 84 år og frisk som var hun 40. Jeg springer ud

i det: »Fru Asta Nielsen, må jeg lave en kortfilm med Dem – hvor De fortæller om Deres liv?« Asta Nielsen: »Det må De gerne!«. Er ved at falde ned af stolen over hendes ja – ikke mindst fordi hun lidt efter fortæller, at hun har sagt nej til utallige andre tilbud fra film- og TV-producenter, bl. a. fra Tyskland. Er lykkelig, da jeg forlader selskabet, har længe gået med forskellige vage ideer til en kortfilm men her får jeg pludselig appelsinen i turbanen: **ASTA NIELSEN RIDES AGAIN!**

april, maj:

En producent lover at financiere filmen – med hjælp fra kortfilmrådet. Det er meningen at filmen skal optages om sommeren, i ferien. Da sommeren kommer er ingen kontrakter underskrevet, producenten hopper – uvist af hvilken grund – fra. Finder en ny producent, »Laternas« Skot-Hansen. Han lover at gøre alt for at filmen kan blive til virkelighed. Hen på efteråret er alle kontrakter underskre-

vet. Har forinden set Asta Nielsen-film på filmmuseet med Marguerite Engberg. Marguerite Engberg og jeg er enige om at bruge klip fra følgende film: DEN SORTE DRØM, ENGELEIN, HAMLET og DIRNENTRAGÖDIE. Overtaler Gyldendal til at genudsende Asta Nielsens erindringer: »Den tiende muse«, med et nyt kapitel om hendes møde med Hitler.

september:

Asta Nielsen fylder 85. (11/9). Hyldest-artikler i bladene om vores store stjerne. Skriver selv i min artikel om hende i Politiken: »At være sammen med Asta Nielsen er en oplevelse. Hendes sandhedskærlighed får hende altid til at sige sin mening, uden omsvøb, uden sentimentalitet. Holder hun af Danmark kan hun være streng ved den danske »sødsupplementalitet« – vi er så rare ved hinanden i dette land, siger hun, men mener vi noget med det?« Serie med Asta Nielsen-film på filmmuseet. Optagelserne begynder. Vi

må lave filmen i weekend'erne nu hvor sommerferien er forbi. Asta Nielsen i et interview i Politiken: »Jeg føler det nu lige som min skygge ligger over København. Jeg har lige holdt min 85 års fødselsdag, mine erindringer »Den tiende muse« kommer i denne måned i en ny udgave hos Gyldendal. Filmmuseet viser lige til december en serie med mine film, og nu kommer denne film«. Som fotograf har jeg Peter Roos, som assistent Anders Refn. Asta Nielsen forlanger, at vi går frem efter et nøje planlagt manuskript. Hun vil kun fortælle »officielt« om sin karriere. Jeg håber brændende på nogle improviserede scener. Asta Nielsen fortæller professionelt og med en forbløffende ro og mangel på kamera-nervøsitet glimt fra sin karriere, hvordan *Urban Gad* forstod at vurdere hendes talent, om de første år i Tyskland, om tyvernes Tyskland, lidt om *Lubitsch*, om det at vende hjem. Mange scener lykkes ikke, nogle lykkes, en enkelt scene fik vi som en »gave«. Scenen er filmens sidste: Asta Nielsen fortæller om hvordan det føles at blive gammel, at høre til »de efterladte«. Hun beretter om en stor sorg, der ramte hende i hendes alderdom. Scenen tages to gange og hver gang kommer der på ordet »sorg« antydningen af tårer i hendes øjne. Men ikke et sekund overspiller hun, efter optagelserne er alle tavse af bevægelse. Vi forstår pludselig

Lotte Eisners ord: »Ingen kan i dag fatte det indtryk Asta Nielsen i sin tid gjorde på os.«

Men ellers gentager det samme sig hver weekend: Så snart optagelserne er forbi og kameraet er pakket bort, åbner Asta Nielsen sig med eet, hun byder på sherry og madeira, og afsminket fortæller hun muntert og springende om mennesker hun har mødt, om private oplevelser. Pabst får følgende anekdote med på vejen: »Jeg var midt i en meget krævende scene og så ringede telefonen pludselig til Pabst. Han drømte ikke om at vente med at tage telefonen til scenen – der var meget krævende – var færdig. Og så sad jeg der med nerverne på højkant og gloede ind i kameraet. Det blev for meget, jeg bad fotografen om at gøre scenen færdig uden Pabst. Det blev en glimrende scene«. Dreyer har Asta Nielsen svært ved at affinde sig med: »Åh, han keder mig! Men han er en god fotograf . . .« Asta Nielsen fortæller også om sine år som teaterskuespillerinde i Danmark indtil »Afgunden«, krydret med herlige ondskabsfuldheder. Og hun giver sin mening til kende om det nuværende danske teater, som hun altid følger med stor opmærksomhed: »Det kan godt være at de danske skuespillere har talent, men de er i fuld gang med at ødelægge det!« Jeg kan ikke lade være med at udtrykke min ærgrelse over, at Asta Nielsen ikke

vil improvisere på samme måde når vi optager. »Jamen så ærgr Dem! Filmen skal handle om min karriere, ikke om mit privatliv!« lyder svaret.

Andre stridspunkter mellem Asta Nielsen og »det unge filmhold«. Asta Nielsen vil have lagt sølvpapir på gulvet. Vi forklarer hende, at det blot vil resultere i at hun forsvinder i et bad af lys, da filmen i dag er dobbelt så lysmodtagelig som i tyverne. Asta Nielsen forlanger desuden at se samtlige prøver, når de kommer fra *Ankerstjerne*. Hun bliver hurtigt vred på Peter Roos, fordi hans billeder er for »naturlige« og han ikke på hendes forlangende har puttet tyl i kameraet. Jeg forsvare Peter Roos og fortæller om hans og *Ole Roos'* smukke *Michel Simon*-film. Asta Nielsen: »Jeg finder mig aldeles ikke i at blive sammenlignet med verdens grimme mand!« Et andet problem opstår med hensyn til mine spørgsmål. Det er svært at forklare Asta Nielsen, at mine spørgsmål skal klippes ud i den færdige film. Når jeg spørger, hvordan det var at filme under Urban Gad, fortæller hun, at han var sådan og sådan. Endelig går Asta Nielsen dog med til at sige »Urban Gad« i stedet for »han«. Filmens første spørgsmål forlanger hun serveret på følgende måde (– Vi viser stillfotos fra »Afgunden«, 1910 –): »Afgunden betragtedes jo som et vendepunkt i filmens historie?« Hvertil Asta

Nielsen vil svare henkastet: »Ja, det siger man jo...« Et andet spørgsmål er hun direkte utilfreds med – hun protesterer mod at jeg spørger »hvordan føltes det igen at gå over til teatret?«. Jeg skal sige: »Og så blev teatret altså et nyt triumftog for Dem?«. Asta Nielsen nægter desuden pure at gå med til optagelser i Frederiksberg have, i det smukke efterårsvejr. Utallige andre uoverensstemmelser. De er dog ikke værre end at vi efter hver optagelsesdag hygger os over sherryen. Asta Nielsen: »Man skal være lidt uenige under et filmarbejde – ikke sandt?« Jeg spørger Asta Nielsen om hun kunne tænke sig at være med i en langfilm, i en spillefilm. Hun afslører, at hun længe har gået med en ide til et manuskript, hvor hun skal spille *Dag Hammerskjöld's* mor. Hun har altid været optaget af ideen om »Een Verden«. Med Asta Niensens ord: »Det er jo sådan, at en fra Gentofte ikke kan komme ud af det med en fra Jægersborg«. Filmen skal handle om, hvordan hun opdrager sin søn – Dag – med drømmen om en forenet verden. Den skal slutte med, at hun sidder alene tilbage med sin drøm, efter at Hammerskjöld er blevet dræbt »nede i Afrika«.

november:

Optagelserne er forbi. Asta Nielsen ånder lettet op over ikke længere at have det »unge filmhold« rendende rundt i sin lejlighed. Hun nægter at gå med til nogle supplerende optagelser: »vi har mere end nok, vi kan klippe i«.

vinteren 67:

Knud Hauge er min uundværlige klipper. Vi forsøger i lang tid at finde en indfaldsvinkel til stoffet. Klipper filmen

sammen på den ene måde, den anden måde, den tredje måde. Den er på over tyve minutter. Den er for lang, her og der for tung. Forskellige Laterna-folk kommer med gode råd. Endelig lykkes det os ud på foråret at få en film på lidt over ti minutter ud af materialet. Vi springer op og falder ned på manuskriptets kronologi, vi retter os ikke efter samtlige Asta Niensens ønsker, undlader scener som ikke virker på den rigtige måde. Vi arbejder frem mod at skabe et enkelt og klart indtryk af Asta Nielsen i dag, et vemodigt portræt af en stjerne, der engang i tierne og tyverne var verdens største. Vi nøjes med klip fra ENGELEIN, hvor Asta Nielsen viser sit store komiske talent, og fra DIRNEN-TRAGÖDIE, hvor hendes tragiske kunst når et højdepunkt. Komponisten Ole Schmidt laver en sjov kinematografisk ledsage-musik.

juni:

Asta Nielsen skal se filmen. Dagen nærmer sig! Hun ser den. Hun er meget vred. Hun indkalder nogle af sine venner for at de skal kritisere den. De går positivt ind for den. Asta Nielsen er stadig meget vred. Hun foreslår »enkelte« rettelser. Begyndelsen af filmen skal flyttes hen i slutningen. Klippet fra ENGELEIN skal ud. En optagelse i midten tages om. Et nærbillede af hendes datter skal sættes ind (i forvejen har vi datteren med: man ser Asta Nielsen tage et billede af hende frem fra en skuffe). Hun forlanger adskillige udeladte scener medtaget. Etc. Etc. Jeg fortæller Asta Nielsen, at jeg ikke kan rette mig efter hendes ønsker – på nær to. Jeg ved, at Knud Hauge og jeg har klippet et ukrukket og vemodigt

portræt sammen, som er hende værdigt. Det må være helhedsindtrykket, der tæller – om filmen umiddelbart griber et nutidigt publikum. Men Asta Nielsen vil ikke lade sig overtale. Jeg meddeler, at filmen så ikke vil komme frem.

august 67:

Har været på ferie i Frankrig. Kommer hjem og læser Asta Niensens åbne brev i samtlige københavnske aviser, hvor hun forlanger filmen destrueret – sat op som drejede det sig om kulturrevolutionen i Kina, Fred i Vietnam, eller en genial vaccine mod kræft. Læser, at optagelserne formede sig som den »rene parodi«. Ved udmærket godt, at jeg ikke altid mestrede situationen, at jeg ofte blev nervøs og usikker, blev »den lille«. Men en parodi? Nu ligger filmen på en hylden og samler støv. Destrueret bliver den dog ikke. Halvandet års stort ståhej for ingenting. Har Asta Nielsen ret i at filmen er en »fornærmelse«, at hendes »værste fjende ikke kunne have lavet den værre«, har jeg ret, når jeg synes, den er hende værdig? Det vil måske aldrig blive opklaret. Påstand står mod påstand. Asta Nielsen vil resten af sine dage bevare indtrykket af nogle unge flabe, der rendte omkring benene på hende og ikke rettede sig efter alle hendes ønsker, hun er »blevet holdt for nar«. Jeg bevarer indtrykket af det stærkeste menneske, jeg nogensinde har mødt. Et menneske med rødder i en svunden pionertid, bogstaveligt talt et *fabelagtigt* menneske. En fremmed, smuk og majestætisk fugl.

Jeg burde selvfølgelig fra starten have vidst, at en sådan fugl ikke lader sig indfange.

Henrik Stangerup.

HVOR BLIR I AF?

Hvor er den unge danske film? Er den på vej? Kan vi fremover vente en række spillefilm af debutanter? Hvorfor finder unge forfattere ikke sammen med nogle af vores unge kortfilmsfolk? Hvorfor og hvorfor ikke, hvordan og hvornår: Kosmorama har stillet et par spørgsmål til en række af de »unge, håbefulde«. Spørgsmålene (som følger nedenunder) blev sendt til følgende instruktører: Ole Gammeltoft, Jens Ravn, Sune Lund Sørensen, Mogens Vemmer, Henning Ørnbak, samt til følgende forfattere: Benny Andersen, Anders Bodelsen, Sven Holm, Christian Kampmann, Leif Petersen, Thomas Winding, Hans Chr. Ægidius.

En producent, De har tillid til, beder Dem om at instruere en langfilm.

- 1) Kunne De tænke Dem at påtage Dem en sådan opgave?
- 2) Hvilke tematiske og stilistiske ideer har De om den (de) film De i bekræftende fald vil gå i gang med?

Ole Gammeltoft:

Kære redaktion.

Med rette eller urette er jeg en modstander af spørgsmål, der har forudsætninger nødige, som ikke rigtig har noget med realiteterne at gøre. Jeg hverken regner med eller tror på julenisser forklædt som filmproducenter, men jeg vil vældig gerne lave spillefilm, »også« under de konditioner, der eksisterer herhjemme i dag. Jeg arbejder i øjeblikket med manuskript til en spillefilm in spe, (det kan enhver naturligvis komme og sige, men det kan jeg jo ikke gøre ved), og nødvendigvis har jeg både »stilistiske« og »tematiske ideer« desangående. Jeg har imidlertid det princip ikke offentligt at udtale mig om disse ideer, før jeg med den tilstrækkelige sikkerhed kan sige om projektet kan og vil blive realiseret.

Jens Ravn.

1.

Spørgsmålet ligger gemt en populær, men ikke længere helt gyldig problemstilling. Nemlig den at det er foran producentens skrivebord alle de gode manuskripter lider skibbrud, og det kunstneriske initiativ bliver kvalt i fødslen.

Med udsigten til mange hundrede tusinde kroners bankgaranti på det mere lodige ma-

nuskript, er der mere end eet par producent-øjne der stirrer længselsfuldt ud i mørket. Der kommer mig bekendt bare ingen manuskripter, eller i hvert fald kun meget få.

Om jeg selv kunne tænke mig at lave spillefilm? Ja meget gerne, men jeg betragter udspillet som kun at være mit eget.

2.

Umuligt at besvare spørgsmålet tilfredsstillende da jeg ikke er på det rene med hvor i den mangeartede strøm af film stile/temaer der flyder fra de forskellige lande jeg føler mig hjemme.

Måske er det principielt forkert overhovedet at spekulere på op ad hvilken udenlandsk (for det er det jo altid) instruktør man burde lægge sig. Den berømte efterlysning af en særlig dansk »film stil« skal jeg ikke her fremkomme med (men alligevel).

Dog har jeg nogle rent principielle krav til den/de spillefilm jeg vil lave.

Jeg er traditionel nok til at beundre et godt »plot«, og vil sikkert altid bestræbe mig på at den dramatiske »mekanik« skal fungere. Spørgsmålet er så naturligvis, hvad man forstår ved denne »mekanik«. De senere års filmproduktion har i hvert fald vist, at der er meget nyt at forstå og »mekanikken« fungerer ubemærket i mange avancerede

Fortsættes side 33